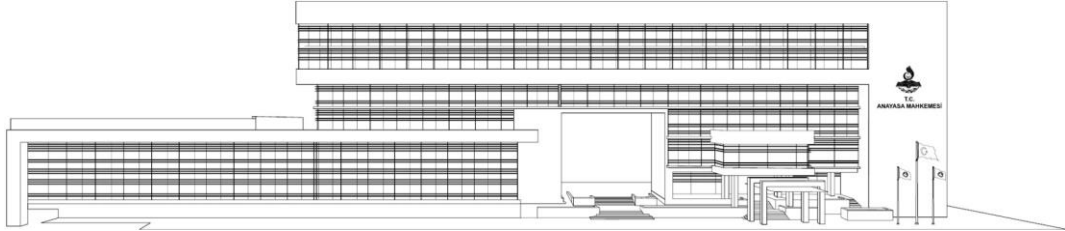

T.C.
ANAYASA MAHKEMESİ

*BİREYSEL BAŞVURUYA DAİR SIK
SORULAN SORULAR*

İÇİNDEKİLER

1. Bireysel başvuru nedir?	3
2. Bireysel başvuru nasıl yapılır?	3
2.1. Başvuru formu hangi bilgileri içermelidir?	3
2.2. Başvuru formuna hangi belgelerin eklenmesi gerekir?	4
2.3. Bireysel başvuru formu nereden temin edilebilir?	5
2.4. Bireysel başvuru yapmak için nereye müracaat edilebilir?	5
2.5. Bireysel başvurunun bizzat yapılması zorunlu mudur?	5
2.6. Anayasa Mahkemesi önünde başvurucuyu kimler temsil edebilir?	5
2.7. Bireysel başvuruda bulunmak için avukat tutmak zorunlu mudur?	5
2.8. Başvuru tarihinden sonra başvuruya ilişkin koşullarda meydana gelen değişikliklerin bildirilmesi zorunlu mudur?	5
2.9. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulmasını talep etme hakkı var mıdır?	6
2.10. Bireysel başvuru harca tabi midir?	6
2.11. Bireysel başvuru harcını ödeme gücünün bulunmaması hâlinde adli yardımdan yararlanmak için ne yapılmalıdır?	6
2.12. Başvuru formunun teslim edilebileceği yerler hangi işlemleri yapar?	6
2.13. Başvurunun durumu hakkında bilgilendirme yapılmakta mıdır?	6
2.14. Bireysel başvuru formunda ya da eklerinde eksiklik bulunması hâlinde başvuru reddedilir mi?	7
2.15. Bireysel başvuru yapıldığında başvuruya konu kamu gücü işleminin infazı ya da icrası durur mu?	7
2.16. Başvuru ne zaman karara bağlanır, inceleme için belirli bir süre var mıdır?	7
2.17. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra başvurudan vazgeçilebilir mi?	7
2.18. Anayasa Mahkemesi ile yazışma usulü nasıldır?	7
3. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik şartları nelerdir?	7
3.1. Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi nedir?	7
3.2. Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin kişi bakımından yetkisi nedir?	8
3.3. Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin yer bakımından yetkisi nedir?	8

3.4. Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi nedir?.....	8
3.5. Bireysel başvuru ne kadar süre içinde yapılmalıdır?	8
3.5.1. Haklı mazeret bireysel başvuru süresini uzatır mı?.....	8
3.6. İdari ve yargısal başvuru yollarını tüketmek ne anlama gelir?	9
3.7. Hangi hâllerde başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilir?	9
3.8. Anayasal önem kriteri nasıl uygulanmaktadır?	9
4. Mükerrer bireysel başvuru yapıldığı tespit edilirse ne şekilde karar verilir?	10
5. Hangi hâllerde bireysel başvuru hakkı kötüye kullanılmış olur?	10
6. Hangi hâllerde başvurunun düşmesine karar verilir?	10
7. Bireysel başvuru Anayasa Mahkemesinin hangi organları tarafından incelenmektedir?.....	10
7.1. Komisyonların görevi ve yetkisi nedir?	10
7.2. Bölümlerin görevi ve yetkisi nedir?	11
7.3. Genel Kurulun görevi ve yetkisi nedir?	11
8. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru incelemesinde hangi yollarla bilgi ve belge edinebilir? 11	
8.1. Bireysel başvuru incelemesinde duruşma yapılması, tanık ve uzman dinlenmesi ve keşif yapılması mümkün müdür?.....	12
9. Esas incelemesi sonucunda bir temel hakkın ihlal edildiği tespit edildiğinde Anayasa Mahkemesi hangi kararları alabilir?.....	12
10. Bireysel başvuru incelemesinde verilen kararlar kesin midir?	13
11. Bireysel başvuru kararları kimlere tebliğ edilir ve nerede yayımlanır?	13
12. Bireysel başvuru sürecinde tedbir kararı verilebilir mi?	13
12.1. Esas incelemesi aşamasından önce hangi yöntemle tedbir kararı verilebilir?	13
12.2. Sınır dışı işlemlerine karşı yapılan başvurularda ciddi tehlikenin varlığı nasıl tespit edilir?	13
12.3. Ceza infaz kurumunda veya geri gönderme merkezinde sağlık durumu dikkate alınmaksızın tutulma iddiasıyla yapılan başvurularda ciddi tehlikenin varlığı nasıl tespit edilir?	14

1. Bireysel başvuru nedir?

Bireysel başvuru, herkesin Anayasa’da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla başvurabileceği bir hak arama yoludur (Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası).

2. Bireysel başvuru nasıl yapılır?

Bireysel başvuru, 6216 sayılı Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nde (İçtüzük) gösterilen kurallara uygun şekilde, İçtüzük ekinde örneği bulunan ve Mahkemenin internet sitesinde yayımlanan başvuru formu kullanılarak ve resmî dilde yapılır (6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (1), (2), (3), (4) ve (5) numaralı fıkraları; İçtüzük’ün 59., 60., 61. maddeleri, 62. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 63. maddesinin (1), (2) ve (3) numaralı fıkraları, 64. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları).

2.1. Başvuru formu hangi bilgileri içermelidir?

Başvuru formunda aşağıdaki hususlar yer alır:

- a) Başvurucunun adı, soyadı, vatandaşlık numarası, doğum tarihi ve yeri, uyruğu, cinsiyeti, mesleği ve adresi, varsa telefon numaraları ve elektronik posta adresi
- b) Başvurucu tüzel kişi ise unvanı, adresi ve tüzel kişiliği temsile yetkili kişinin kimlik bilgileri, varsa telefon numaraları ve elektronik posta adresi
- c) Kanuni temsilcisi ya da avukatı varsa kanuni temsilcisinin ya da avukatının adı, mesleği ve adresi, varsa telefon numarası ve elektronik posta adresi
- ç) Kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmeline dair olayların tarih sırasına göre özeti
- d) Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar

e) Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının dayanakları

f) Başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamalar

g) Başvuru yollarının tüketildiği veya başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarih

ğ) Başvuru, mazeret nedeniyle süresi içinde yapılamamışsa buna dair açıklamalar

h) Başvurucunun talepleri

ı) Başvurucunun Anayasa Mahkemesi önünde devam eden bir başka başvurusu varsa numarası

i) Başvurucunun varsa kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebi ve bunun gerekçeleri

j) Başvurucunun kısa mesaj (SMS) veya elektronik posta yoluyla bilgilendirme yapılmasını isteyip istemediği

k) Başvurucunun varsa avukatının ya da kanuni temsilcisinin imzaları

Başvurucunun adresinde veya başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Anayasa Mahkemesine bildirmesi zorunludur (6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı fıkrası; İçtüzük'ün 59. maddesinin (1), (2) ve (5) numaralı fıkraları ve 60. Maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları).

2.2. Başvuru formuna hangi belgelerin eklenmesi gerekir?

Başvuru formuna aşağıdaki belgeler ya da onaylı örnekleri eklenir:

a) Kanuni temsilci veya avukat vasıtasıyla takip edilen başvurularda başvurucuyu temsile yetkili olduğuna dair belge

b) Harcın ödendiğine dair belge

c) Nüfus cüzdanı örneği, başvurucu yabancı ise geçerli kimlik belgesi

ç) Tüzel kişilerde tüzel kişiliği yetkili olduğuna dair belge

d) Nihai karar ya da işlem tebliğ edilmişse tebellüğ belgesi

e) Dayanılan belgelerin asılları ya da onaylı örnekleri

f) Tazminat talebi varsa uğranılan zarar ve buna ilişkin belgeler

g) Başvuru, süresinde yapılamamışsa varsa mazereti ispatlayan belgeler

Başvurucu, ihlal iddiasına dayanak gösterdiği İçtüzük'ün 59. maddesinin (3) numaralı fıkrasındaki belgelere herhangi bir nedenle erişememesi hâlinde bunun gerekçelerini belirtir. Anayasa Mahkemesi gerekli gördüğü takdirde bu bilgi ve belgeleri resen toplar (6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları; İçtüzük'ün 59. maddesinin (1), (3) ve (4) numaralı fıkraları ve 60. maddesinin (1), (2) ve (3) numaralı fıkraları).

2.3. Bireysel başvuru formu nereden temin edilebilir?

Başvurular, İçtüzük ekinde örneği bulunan ve Anayasa Mahkemesinin internet sitesinde yayımlanan başvuru formu kullanılarak yapılır (İçtüzük'ün 59. maddesinin (1) numaralı fıkrası).

2.4. Bireysel başvuru yapmak için nereye müracaat edilebilir?

Bireysel başvurular, Anayasa Mahkemesine doğrudan müracaatla ya da mahkemeler veya yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılabilir (6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrası, İçtüzük'ün 63. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları).

2.5. Bireysel başvurunun bizzat yapılması zorunlu mudur?

Bireysel başvuru bizzat başvuru, kanuni temsilcisi ya da avukatı tarafından yapılabilir. Avukat veya kanuni temsilci aracılığıyla yapılan başvurularda temsile dair yetki belgesinin sunulması zorunludur (6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, İçtüzük'ün 61. maddesinin (1) numaralı fıkrası).

2.6. Anayasa Mahkemesi önünde başvuru kimler temsil edebilir?

Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvuru, kanuni temsilcisi ya da avukatı temsil edebilir (6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, İçtüzük'ün 61. maddesinin (1) numaralı fıkrası).

2.7. Bireysel başvuruda bulunmak için avukat tutmak zorunlu mudur?

Bireysel başvuruda bulunulurken ya da başvurunun incelenme sürecinde avukat tutmak zorunlu değildir.

2.8. Başvuru tarihinden sonra başvuruya ilişkin koşullarda meydana gelen değişikliklerin bildirilmesi zorunlu mudur?

Başvuruların adreslerinde veya başvuruya ilişkin koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Anayasa Mahkemesine bildirmeleri zorunludur (İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrası).

2.9. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulmasını talep etme hakkı var mıdır?

Başvurucu gerekçesini belirtmek kaydıyla kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulmasını talep edebilir (İçtüzük'ün 59. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (i) bendi).

2.10. Bireysel başvuru harca tabi midir?

Bireysel başvurular harca tabidir (6216 sayılı Kanun 47. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları, İçtüzük'ün 59. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendi, 62. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 63. maddesinin (2) numaralı fıkrası).

2.11. Bireysel başvuru harcını ödeme gücünün bulunmaması hâlinde adli yardımdan yararlanmak için ne yapılmalıdır?

Başvurucunun adli yardım talebini başvuru formunda açıkça dile getirmesi ve harcı ödeme imkânından yoksun bulunduğunu ispatlayan belgeleri forma eklemesi gerekmektedir. Adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için başvurucunun kendisinin ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olması ve aynı zamanda adli yardım talebinin açıkça dayanaksız olmaması gerekmektedir. Adli yardım talepleri, genel hükümlere göre başvuruların kabul edilebilirliği hakkında karar verecek yargısal organ tarafından hükme bağlanır (*Mehmet Şerif Ay*, B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23), (6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası, 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334-340. maddeleri, İçtüzük'ün 62. maddesinin (2) numaralı fıkrası).

2.12. Başvuru formunun teslim edilebileceği yerler hangi işlemleri yapar?

Usulünce hazırlanan başvuru formu, harç tahsil makbuzuyla birlikte teslim edildiğinde başvurucu ya da temsilcisine alındı belgesi verilir ve bu tarih, başvurunun yapıldığı tarih olarak kabul edilir.

Mahkemeler ya da yurt dışı temsilciliklerine teslim edilen başvuru formu ve ekleri gerekli kayıt işlemleri yapıp fiziki ve elektronik ortamda Anayasa Mahkemesine gönderilir. Dava ve diğer yargılama işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirildiği hâllerde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kullanılarak veriler kaydedilir ve saklanır (İçtüzük'ün 63. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları).

2.13. Başvurunun durumu hakkında bilgilendirme yapılmakta mıdır?

Başvurunun kayda alındığı ve başvuru numarası Anayasa Mahkemesince başvurucuya bildirilmektedir. Daha sonra yapılacak yazışmalar, bildirilen bu başvuru numarası üzerinden yürütülür. Anayasa Mahkemesince adli yardım talebinin kabulü ya da reddi ile Komisyonlar ya da Bölümlerce başvurunun idari yönden reddine, kısmen/tamamen kabul edilemezliğine ya da esasına ilişkin olarak verilen kararlar başvurucuya tebliğ edilir (İçtüzük'ün 59. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (j) bendi ve 63. maddesinin (2) numaralı fıkrası).

2.14. Bireysel başvuru formunda ya da eklerinde eksiklik bulunması hâlinde başvuru reddedilir mi?

Başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde eksikliğin giderilmesi için başvurucu veya varsa vekiline on beş günü geçmemek üzere bir süre verilir ve geçerli bir mazereti olmaksızın bu sürede eksikliğin tamamlanmaması durumunda başvurunun reddine karar verileceği bildirilir. Tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde başvurunun reddine karar verilir ve bu karar başvurucuya tebliğ edilir. Bu karara karşı tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Komisyona itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir (6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (6) numaralı fıkrası, İçtüzük'ün 66. maddesi).

2.15. Bireysel başvuru yapıldığında başvuruya konu kamu gücü işleminin infazı ya da icrası durur mu?

Bireysel başvuru yapılması, kesinleşen kamu gücü işleminin icrası ya da infazını engelleyici bir etki doğurmadığı gibi kamu gücü işleminin icra/infaz edilebilirliği bireysel başvuru incelemesi süresince de devam eder. Bu hususun istisnası, Anayasa Mahkemesi tarafından bir tedbir kararı verilmesi hâlidir.

2.16. Başvuru ne zaman karara bağlanır, inceleme için belirli bir süre var mıdır?

Bireysel başvurular, geliş sırasına göre incelenerek karara bağlanır. Ancak Anayasa Mahkemesi, başvuruların konuları itibarıyla önemini ve aciliyetini gözönünde bulundurarak tespit ettiği kriterler çerçevesinde farklı bir inceleme sıralaması belirleyebilir (İçtüzük'ün 68. maddesinin (1) numaralı fıkrası).

2.17. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra başvurudan vazgeçilebilir mi?

Bireysel başvuruda bulunulduktan sonra başvurudan feragat edilebilir. Başvurudan feragat edilmesi hâlinde düşme kararı verilir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası, İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ve (2) numaralı fıkrası).

2.18. Anayasa Mahkemesi ile yazışma usulü nasıldır?

Başvurucu, Anayasa Mahkemesi ile yazışmalarını İçtüzük'te belirlenen bireysel başvuru usulünü izleyerek yapmalıdır.

Başvurulara ilişkin bilgi, belge ve diğer her türlü talebin yazılı olarak yapılması gerekir. Duruşma, tanık dinlenmesi veya keşif esnasında yapılanlar hariç bu usule uyulmaksızın yapılan talepler dikkate alınmaz (İçtüzük'ün 69. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları).

3. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik şartları nelerdir?

3.1. Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi nedir?

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru incelemelerinin konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki

herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddialarıdır. Ancak yasama işlemleri ve düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan yapılan başvurular ile Anayasa Mahkemesi kararlarıyla Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler bireysel başvuru incelemelerinin kapsamı dışındadır (Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası, 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları).

3.2. Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin kişi bakımından yetkisi nedir?

Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir. Kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamaz. Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir. Yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklarla ilgili olarak yabancılar bireysel başvuru yapamaz (Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası, 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 46. maddesi).

3.3. Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin yer bakımından yetkisi nedir?

Anayasa'nın 148. ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesi uyarınca işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle bireysel başvuruda bulunulan kamu gücü faaliyeti, Türkiye Cumhuriyeti devletine ait veya onun adına kullanılmış olmalıdır. Bu anlamda ancak Türkiye Cumhuriyeti devletinin kamu gücü kullanan organlarına atfedilebilir şekilde gerçekleşmiş temel hak ve özgürlük ihlalleri bireysel başvuru konusu olabilir (*Ali Kemal Renklioğlu*, B. No: 2012/171, 12/2/2013, § 17). Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin yer bakımından yetkisi, Türkiye Cumhuriyeti devletine ait veya onun adına kullanılmış kamu gücü faaliyetinin etki alanına göre belirlenir.

3.4. Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi nedir?

Anayasa Mahkemesi 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler (Anayasa'nın geçici 18. maddesinin yedinci fıkrası, 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası).

3.5. Bireysel başvuru ne kadar süre içinde yapılmalıdır?

Bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir (6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası, İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası).

Bireysel başvuru yapılırken mevzuata ilişkin yukarıdaki bilgilerle yetinilmemesi, başvuru süresine ilişkin Anayasa Mahkemesinin içtihatlarının dikkate alınması önemle tavsiye edilmektedir. Mahkemenin içtihadına Kararlar Bilgi Bankası'ndan (www.kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/) ulaşılabilir.

3.5.1. Haklı mazeret bireysel başvuru süresini uzatır mı?

Mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde bireysel başvuruda bulunamayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde ve

mazeretlerini belgeleyen delillerle Anayasa Mahkemesine başvurabilirler. Anayasa Mahkemesi, öncelikle başvurucunun ve mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek mazereti kabul eder veya reddeder (6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası, İçtüzük'ün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası).

3.6. İdari ve yargısal başvuru yollarını tüketmek ne anlama gelir?

İdari ve yargısal başvuru yollarını tüketmek; ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmesi anlamına gelir (Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası, 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası).

3.7. Hangi hâllerde başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilir?

Anayasa Mahkemesi, açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.

Anayasa Mahkemesi şu dört nedenden birinin varlığını saptadığı takdirde başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulmaktadır (*Kürşat Eyoğ, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 20*).

a) İhlal iddialarının temellendirilememesi (temellendirilememiş şikâyet) (*Sabah Yıldız Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, §§ 19-21*)

b) İddiaların salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olması (kanun yolu şikâyeti) (Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası, 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası)

c) Başvurunun karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret olması (karmaşık veya zorlama şikâyet) (*İrfan Sarı, B. No: 2014/1397, 30/6/2014, § 26*)

d) Temel haklara yönelik bir müdahalenin olmaması veya müdahalenin meşru olduğunun açık olması (bir ihlalin olmadığına açık olduğu şikâyet) (*Sulhiye Arzu Saraç, B. No: 2014/12114, 13/9/2017, §§ 63, 64; Asım Yönelim ve diğerleri, B. No: 2014/8591, 6/4/2017, § 41; Abdullah Baybaşın, B. No: 2014/5161, 20/9/2017, §§ 50, 51; Cemal Duğan, B. No: 2014/19308, 15/2/2017, §§ 47-49, §§ 59-60; Veysel Kara, B. No: 2014/12139, 5/10/2017, §§ 53, 54; Arzu Ekici Tireki, B. No: 2014/13942, 5/10/2017, §§ 23, 24*)

3.8. Anayasal önem kriteri nasıl uygulanmaktadır?

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın uygulanması, yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan, başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir (6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası; *K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 54*).

4. Mükerrer bireysel başvuru yapıldığı tespit edilirse ne şekilde karar verilir?

Bir başvuru incelenmekte iken ya da neticelendikten sonra aynı olay, olgu ve ihlal iddialarına dayanılarak yeni bir başvuru yapılması hâlinde mükerrer başvuru yapılmış olur. Bu hâlde yukarıda anılan usul kuralları gereği bireysel başvurunun mükerrer başvuru olması nedeniyle reddine hükmedilir (6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası; 6100 sayılı Kanun'un 114. ve 115. maddeleri; *Türkiye İş Bankası A.Ş. Şubeleri*, B. No: 2015/356, 22/9/2016, §§ 22-28).

5. Hangi hâllerde bireysel başvuru hakkı kötüye kullanılmış olur?

İstismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarda bulunulması hâlinde başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilir. Bireysel başvuru hakkının açıkça kötüye kullanıldığı tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve başvurucu aleyhine -yargılama giderlerinin dışında- ayrıca disiplin para cezasına hükmedilebilir (6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi, İçtüzük'ün 83. maddesi).

6. Hangi hâllerde başvurunun düşmesine karar verilir?

Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi, davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması, Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi durumlarında düşme kararı verilir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası, İçtüzük'ün 80. maddesi).

7. Bireysel başvuru Anayasa Mahkemesinin hangi organları tarafından incelenmektedir?

Anayasa Mahkemesinde bireysel başvurular iki Bölüm, bu bölümlere bağlı Komisyonlar ve Genel Kurul tarafından incelenmektedir (Anayasa'nın 149. maddesinin birinci, ikinci ve beşinci fıkraları; 6216 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (ç) ve (g) bentleri; İçtüzük'ün 3. maddesinin (ğ) ve (p) bentleri).

7.1. Komisyonların görevi ve yetkisi nedir?

Komisyonlar ikişer üyeden oluşur. Kabul edilebilirlik incelemesi Komisyonlarca yapılır. Kabul edilebilirlik şartlarını taşımadığına oybirliği ile karar verilen başvurular hakkında kabul edilemezlik kararı verilir. Oybirliği sağlanamayan başvurular ise Bölümlere sevk edilir. Kabul edilebilirliğine karar verilen bireysel başvuruların esas incelemesi Bölümler tarafından yapılır.

Komisyonlar; önlerindeki bir başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsam ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşıyıp taşımadığının, başvuru hakkının önemli bir zarara uğrayıp uğramadığının tespiti ve başvurunun çözümünün bir ilke kararını gerektirmesi veya alınacak kararın Anayasa Mahkemesi tarafından verilmiş başka bir karar ile çelişebilecek nitelikte olması hâllerinde kabul edilebilirlik hususunu karara bağlamadan başvuruyu ilgili Bölüme gönderir.

Süresinde yapılmayan, İçtüzük'ün 59. ve 60. maddelerdeki şekil şartlarına uygun olmayan ve tespit edilen eksiklikleri verilen kesin sürelerde tamamlanmayan başvuruların Komisyonlar Başraportörü tarafından reddine karar verilir ve bu karar başvurucuya tebliğ edilir. Bu karara karşı tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Komisyona itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir (6216 sayılı Kanun'un 22. maddesi, 48. maddesinin (1), (2) ve (3) numaralı fıkraları; İçtüzük'ün 33. maddesinin (1), (2) ve (3) numaralı fıkraları, 62. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası, 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 80. maddesi, 83. maddesi).

7.2. Bölümlerin görevi ve yetkisi nedir?

Bölümler, bir başkanvekilinin başkanlığında yedi üyeden oluşur ve ilgili başkanvekili başkanlığında dört üyenin katılımıyla toplanır; Komisyonlarca kabul edilebilirliğine karar verilmiş başvuruların esas incelemesini, kabul edilebilirliği hususu karara bağlanmak üzere sevk edilen başvuruların ise kabul edilebilirlik ve esas incelemesini yapar.

Bölümler, kabul edilebilirliğe ilişkin bir engelin varlığını tespit etmesi ya da bu durumun sonradan ortaya çıkması hâlinde incelemenin her aşamasında başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verebilir.

Bölümlerden birinin görülmekte olan bir başvuruya ilişkin olarak vereceği karar, Bölümlerin önceden vermiş olduğu bir kararla çelişirse ya da konunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görülürse ilgili Bölüm, dosyadan el çekebilir.

Komisyonlar arasındaki içtihat farklılıkları, bağlı oldukları Bölümler tarafından giderilir (6216 sayılı Kanun'un 22. maddesi, 49. maddesinin (1), (3) ve (5) numaralı fıkraları; İçtüzük'ün 28. maddesi, 62. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 73. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 74. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 75. maddesinin (1), (4) ve (5) numaralı fıkraları, 80. maddesi, 83. maddesi).

7.3. Genel Kurulun görevi ve yetkisi nedir?

Genel Kurul bireysel başvurulara ilişkin olarak Bölümlerin kararları arasında oluşmuş veya oluşabilecek farklılıkları gidermek, Bölümlerce Genel Kurula sevk edilen konuları karara bağlamakla görevli ve yetkilidir.

Bölümler arasındaki içtihat farklılıkları Genel Kurul tarafından karara bağlanır (6216 sayılı Kanun'un 21. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) ve (e) bentleri; İçtüzük'ün 25. maddesinin (d), (e), (f) ve (g) bentleri, 83. maddesi).

8. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru incelemesinde hangi yollarla bilgi ve belge edinebilir?

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruları incelerken bir temel hakkın ihlal edilip edilmediğine yönelik her türlü araştırma ve incelemeyi yapabilir; başvuruyla ilgili gerekli gördüğü bilgi, belge ve delilleri ilgililerden ister.

Anayasa Mahkemesi kendisine verilen görevlerin yerine getirilmesi sırasında yasama, yürütme, yargı organları, kamu idareleri, kamu görevlileri, bankalar ile diğer gerçek ve tüzel kişilerle doğrudan yazışmaya, bilgi ve belge istemeye, gerekli gördüğü her türlü belge, kayıt ve işlemi incelemeye, bilgi almak üzere her derece ve sınıftan kamu görevlileri ile ilgilileri çağırma, idare ve diğer tüzel kişilerden temsilci istemeye yetkilidir.

Başvurucu, ihlal iddiasına dayanak gösterdiği belgelere herhangi bir nedenle erişememesi hâlinde bunun gerekçelerini belirtir. Anayasa Mahkemesi gerekli gördüğü takdirde bu bilgi ve belgeleri resen toplar (6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası, 62. maddesi; İçtüzük'ün 59. maddesinin (4) numaralı fıkrası ve 70. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları).

8.1. Bireysel başvuru incelemesinde duruşma yapılması, tanık ve uzman dinlenmesi ve keşif yapılması mümkün müdür?

Bireysel başvuru incelemesinde duruşma yapılması, tanık ve uzman dinlenmesi ve keşif yapılması 6216 sayılı Kanun ile İçtüzük'te öngörülen şartlar altında mümkündür (6216 sayılı Kanun'un 26. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları, 49. maddesinin (4) numaralı fıkrası, 62. maddesinin (3) numaralı fıkrası; İçtüzük'ün 38. maddesinin (1) ve (8) numaralı fıkraları, 69. maddesinin (3) numaralı fıkrası, 74. maddesi).

9. Esas incelemesi sonucunda bir temel hakkın ihlal edildiği tespit edildiğinde Anayasa Mahkemesi hangi kararları alabilir?

İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

İhlalin bir mahkeme kararından kaynaklandığı tespit edilirse:

a) İhlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. İlgili mahkeme, ihlal kararında açıklanan ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde yeniden yargılama yapar ve mümkünse dosya üzerinden ivedilikle karar verir.

b) Yapılan inceleme sonunda, başvurunun bir hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi hâlinde yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı takdirde başvuru lehine uygun bir tazminata hükmedilebilir.

c) Tazminat miktarının tespitinin, daha ayrıntılı bir incelemeyi gerektirmesi hâlinde, bu konu karara bağlanmaksızın genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları, İçtüzük'ün 79. maddesi).

10. Bireysel başvuru incelemesinde verilen kararlar kesin midir?

Bireysel başvuru incelemesinde Komisyonlar, Bölümler ve Genel Kurul tarafından verilen kararlar kesindir. Ancak başvurunun süresinde yapılmadığı, 59. ve 60. maddelerdeki şekil şartlarına uygun olmadığı ve tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde Komisyonlar Başraportörünce verilen başvurunun reddi kararlarına karşı Komisyonlara itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir (6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (4) numaralı fıkrası, 66 maddesinin (1) numaralı fıkrası; İçtüzük'ün 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası, 81. maddesinin (3) numaralı fıkrası).

11. Bireysel başvuru kararları kimlere tebliğ edilir ve nerede yayımlanır?

Kararların imzalı asıl suretleri Anayasa Mahkemesi arşivinde saklanır. Kararların birer örneği başvurucuya, Adalet Bakanlığına ve diğer ilgililere tebliğ edilir.

Genel Kurul ve Bölüm kararlarının tümü ile Komisyon kararlarından kabul edilebilirlik açısından ilkesel önem taşıyanları Anayasa Mahkemesinin internet sitesinde yayımlanır.

Genel Kurul ve Bölüm tarafından verilen pilot karar niteliğinde ya da içtihadın ortaya konulması açısından ilkesel önemi haiz kararlar Resmî Gazete'de yayımlanır (6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (4) numaralı fıkrası, 50. maddesinin (3) numaralı fıkrası, 66. maddesinin (7) numaralı fıkrası; İçtüzük'ün 81. maddesinin (3), (4) ve (5) numaralı fıkraları).

12. Bireysel başvuru sürecinde tedbir kararı verilebilir mi?

Bölümler tarafından esas incelemesi aşamasında, başvurunun yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike bulunduğunun anlaşılması halinde temel hakların korunması için zorunlu görülen tedbirlere resen veya başvurunun talebi üzerine karar verilebilir (6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (5) numaralı fıkrası, İçtüzük'ün 73. maddesi).

12.1. Esas incelemesi aşamasından önce hangi yöntemle tedbir kararı verilebilir?

Tedbir kararına başvurulmaması hâlinde başvurunun yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike ortaya çıkabilir. Bu husus, esas hakkında karar verilmeden önce resen ya da başvurunun talebi üzerine anlaşılabilir. Anılan durumda Komisyonlarca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesi derhâl yapılarak tedbir hususu da karara bağlanmak üzere başvuru, ilgili Bölüme gönderilir (İçtüzük'ün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası). Ciddi bir tehlikenin mevcut olmadığı anlaşıldığında ise ilgili Komisyon tarafından dosyanın Bölüme gönderilmesine yer olmadığına karar verilir.

12.2. Sınır dışı işlemlerine karşı yapılan başvurularda ciddi tehlikenin varlığı nasıl tespit edilir?

Anayasa Mahkemesi; sınır dışı işlemlerine karşı yapılan başvurularda, geri gönderilen ülkenin koşullarını dosyaya sunulan bilgi ve belgelerle sınırlı kalmaksızın ulusal ve uluslararası

kuruluşların ve devletlerin düzenlemiş olduğu insan hakları raporlarından da yararlanmak suretiyle resen araştırmaktadır. Bununla birlikte kural olarak menşee ÷lkede karşılaşılabilecek kişisel risklerin ve buna ilişkin somut bilgilerin başvuruçular tarafından Anayasa Mahkemesine ayrıntılı şekilde sunulması gerekmektedir.

12.3. Ceza infaz kurumunda veya geri gönderme merkezinde sağlık durumu dikkate alınmaksızın tutulma iddiasıyla yapılan başvurularda ciddi tehlikenin varlığı nasıl tespit edilir?

Ceza infaz kurumunda veya geri gönderme merkezinde sağlık durumu dikkate alınmaksızın tutulma iddiasıyla yaptığı başvurularda başvuruçunun sağlık hizmetlerine erişim imkânına sahip olup olmadığı ve bu yerlerde tutulmasının yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike oluşturup oluşturmadığı dikkate alınmaktadır.